

ház értelmét módosítják. „A tömegszínház nem azt jelenti, hogy sok ezer ember nézhessen végig egy jó előadást, hanem hogy nagy tömeg mozogjon a mézőtéren. A darabnak ne legyen szerzője, hanem sokan állítsák össze.“ Az ilyesmit persze el is kell hitetni. Megkezdődött erre a sajtókampány, amelynek során cikkek, „tanulmányok“ fejtegetik a tömegszínház problémáit. Sőt: kitűzik a tömegszínház első előadásának dátumát is: 1934 április 29, Firenzében. Az eredmény így is leleplező volt. Az előadott „drámai szintézis“ címe: „18. B. L.“ három részből állt: háború, forradalom, építés. A darab hőse a „18. B. L.“ vagy „Giberna anyja“, ahogy a katonák nevezik a hős teherautót. Ez a teherautó vitt a lövészárkok katonáihoz — ezer veszéllyen keresztül — municiót, élelmiszert, postát. „Giberna anyja“ kegyes, jó barátja a katonáknak, akik minden segítséget általa kapnak. A darab második részében, (a forradalom idején) az elhagyottan álló hős teherautót semmirekellő alakok dobálják meg és szét akarják rombolni, mert Giberna anyában a háború szimbólumát látják. A motor azonban hirtelen működni kezd, az autó elindul (menekül) azok elől, akiknek életét mentette meg a háborúban! hogy új küzdelemben vegyen részt. Ez az új küzdelem a fasizmus „építő harca“, amelyben „Mama Giberna“ ismét szerephez jut. Mikor a fasizmus egyik művét befejezte a hős autó teljesen elgyengül. Az előadás utolsó jelenete „Giberna anyja“ temetése. Ez a darab — meséje. Maga az olasz sajtó megállapította (egyhangúan!) hogy „a tömegszínház első kísérlete nem volt meggyőző!“ Az olasz színház romantikus volt a 18., a 19. és a 20. (?) században is és így nem lehet ma sem — írják a firenzei előadás után az olasz kritikusok — propaganda célokra felhasználni. De mert ezt világosan nem írhatják le, hát ezt írták: „nem lehet... mint az oroszok propaganda célokra felhasználni, mert az olasz színház, ellentétben az oroszsal mindig romantikus volt.“ Majd ismételtén idézik Mussolini kijelentését. „Elő kell készíteni azt a színházat, melyben 20.000 ember fér el...“ Az IL LAVORO kritikusa felteszi a kérdést: „Tömegszínház-e, vagy színház a tömeg részére.“ És így válaszol: „A nézők száma a fontos és nem a szereplők száma. A szerző tehetsége, szíve, lelke s nem a szerzők száma.“ Közben egy idézettel kapcsolatosan megemlíti: „a történelmi hűség és pontosság sosem fest rosszul...“ A krónikás szerint a szabadban tartott előadást 18.000 ember nézte végig, de a legtöbb semmit sem látott a rosszul elhelyezett nézőhelyek miatt. S újból közlemények özöne indult el, mely a rendszer szelleménél fogva ismét csak elvezet a probléma tisztázásához...

(Budapest)

Nemes Lajos

A FEKETEK KULTURÁJA mintha nem létezne. Az európai ember kizárólag saját magát tartja a kultúra egyedüli hordozójának és teremtetőjének. Ez a (téves) felfogás, mindenekelőtt az ó-kor eredményeire támaszkodik s a görögök plasztikájára, Athén architektúrájára, a római mammoth-építkezésekre hivatkozik, mely utóbbiak már egy hanyatló kor termékei. Homeros eposzai, a görögök és rómaiak történelemírása, de mindenekelőtt az ó-görög dráma, mindezek olyan teljesítmények, amiket, bizonyos mértékben, az európai ember a saját maga alkotásának tekint s amelyeknek fényében naponta sütkérez. A görögök, rómaiak és macedonok stratégiai képességeiről, a görög és római csatateret tetteiről az európai ember úgy beszél és ír, mintha azok a legfrissebb európai napok cse-

fejedetei volnának. S mert a hinduk szintén nagy ideális értékeket hoztak létre s a zsidók a Biblia született tulajdonosai s a hinduk és a zsidók is a kaukázusi népek közé tartoznak, azért ezeket a kulturjavarokat is bekebelezték az „európai“-ba. Közben persze tudják nagyon jól, hogy pl. az ázsiai kultúra sokkal, de sokkal idősebb az európainál s hogy a kínai filozófusok, Buddha stb. szintén léteztek. Erről azonban ritkán esik szó. Afrika viszont és Ausztrália egyáltalán nem jön tekintetbe. Sötét, fekete földrészek ezek, gondolják, amelyek csak arra jók, hogy a falánk kapzsiság s a gyarmatosító államok szadizmusa kiszákmányolja, túrje határaik közt a rabszolgakereskedelmet, bár rendeleteivel, törvényeivel tiltja, anélkül, hogy a legkevesebbet is megtenné, pl. Amerikában az ártatlanul öldösött négerék érdekében. Holott ezek a feketék, akiket alacsonyrendűeknek nevez az európai kultúra, évezredes kulturával rendelkeznek, amiről az európai ember nem beszél, az európai iskola nem tud s amit az európai kulturhistória nem ismer, jóllehet az európai kultúra igen gyakran a hatása alatt állt. A négerék szikla feliratait és grafikus rajzait, agyag- és fa-edények ornamentális díszítései, amelyek a mozgás bámulatos visszaadásában a rajz legnagyobb európai mestereim túltesznek, mind a prehisztorikus néger kultúra emlékei. A „fekete faj“ kulturátságának mélységéről és magasságáról a legelevenebb bizonyítékokat a különböző négertörzsek évszázadokon keresztül fejlett költészete szolgáltatja. A néger költészet erkölcsi tartalma bizony meglepő, formái bizony csodálatosak... S ezt a világot pár ember kivételével Európában alig ismerik. Leo Frobenius könyve (Kulturgeschichte Afrikas) nem került el széles rétegekhez. Az iskolába viszont egyáltalán nem. Európa legdélibb államaiban, részint a földrajzi közelség, részint pedig a gyarmati kapcsolatok miatt élénkebb a tudat Afrikáról pl. Közép- vagy Észak-Európával szemben. Ezek a gyarmati kapcsolatok azonban épp azok a kapcsolatok, amelyek a legtöbbet tették a „fekete kultúra“ elsüllyesztése érdekében. A feketék kulturáját csak az egyre jobban önudatosodó fekete népek szabadság mozgalma viszi valójában majd a világ elé és mutatja be.

(A. H.)

A MAI NÉMET SZÍNHÁZ. Ha a színház színvonalát a mindenkori társadalmi életszakasz jellemző vonásának vesszük, úgy a mai Németország eredménye ebben a tekintetben egyenesen katasztrófális. A mai német reakció képtelen a valóság problémáit és konfliktusait művészileg valóságként visszaadni. A valóságot kénytelen a propaganda követelményei érdekében meghamisítani. Kizárólag az a fontos a mai Németország számára, hogy a széles tömegeket távol tartsa a gondolkodástól s azok tudatából minden haladó felelősséget kiirtson. Ez a törekvés a színházra úgy tartalmi mint formai szempontból végzetes.

Az első, ami a mai német színházról megállapítható, minőségi súlyedése. A weimari évek rengeteg tehetsége háttérbe szorult. (Különösen a vidéken.) A társulatokat a politikai megbízhatóság s a fajtisztaság követelményei szerint állítják össze. Az intendánsokat és szíárokat kizárólag a jó politikai összeköttetések tartják a helyükön. Különben a „tradíciók“ hoz ragaszkodnak, félnék minden újítástól a színpadon. Azok a színpadújító törekvések, amelyek annyira hasznára váltak a hitlerizmus előtti német színháznak, teljesen szünetelnek.

A darabok tartalma? A darabok, amiket ma játszanak, kivétel nélkül a hatóságoktól való félelem termékei. A kísérleti drámának befellegzett! A legbiztosítottabb a „történelmi“ problematikába való